

L. S. Kúča

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ NOVINY

Ročník 31
18//2016
7. máj 2016

Cena 0,50 €

ZALOŽIL ĽUDOVÍT ŠTÚR 1. AUGUSTA 1845

VYDÁVA MATICA SLOVENSKÁ

ATÓMOVÁ LOBY NEHLADÍ
NA VEREJNOSŤ
Strana 4.

ZÁKLADY PROGRAMOVÉHO
DOKUMENTU VLÁDY
Strana 5.

AUGUSTÍN MARIÁN HÚSKA
O SLOVENSKÝCH ŠTÁTOCH
Strana 6.

HRAD DEVÍN PATRIL
MATICI SLOVENSKEJ
Strana 8.

ŠTEDRÝ MECÉN MATICE –
KŇAZ NATÁN JURAJ PETIAN
Strana 10.

SLOVO O SLOVENSKU

Iba pred niekoľkými dňami sme na majestátnom Bradle nad Košariskami spomínali na tamojšieho rodáka a veľikána svetovej diplomacie Milana Rastislava Štefánika. A je tu májová nedeľa, ktorej výzva spred sedemdesiat-jeden rokov tiež nesmie nikdy zapadnúť v hĺbinách spoločenského zabudnutia.

Práve naopak, spomienka na Deň víťazstva nad fašizmom by v nás mala veľmi intenzívne burcovať odhodlanie postaviť sa voči prebúdajúcim sa prejavom tejto zvrátenej ideológie v súčasnosti. Náš slovenský národ a tisíce príslušníkov iných národnostných menšín, ktoré na Slovensku žijú, si v roku 1945 a v rokoch celej druhej i prvej svetovej vojny slobodu dostatočne vyplatili vlastnou krvou. Tu sa už posolstvo Milana Rastislava Štefánika – „... národ si musí slobodu zaplatiť vlastnou krvou“, vrchovato naplnilo.

Koľko sme mu však ešte dlžní! Koľko toho sme ešte dlžní všetkým našim národným buditeľom, vizionárom a humanistom? Hodnoty, o ktorých oni nielen snívajú, ale pre ktoré neraz padali ako tatranský les vo víchrici, dnes pre mnohých z nás neznamenajú nič, a ak aj niečo, tak iba nejaké obmedzenie. Napríklad spisovný jazyk – zrazu nás obmedzuje a ešte len nedávno sme snívajú ako národ o tom, že raz ho budeme mať a smieť bezrestne používať. Dnes je bezrestná iba ak jeho ignorancia.

Kľak, Ostrý Grúň, Tokaj, Nemecká... Komu ešte dnes niečo hovorí názvy týchto a ich osudom podobných obcí na Slovensku? Bolo ich okolo stopäťdesiat. Napokon, aj na samotný Deň víťazstva nad fašizmom sa už zabudlo. Priami účastníci a svedkovia vymreli, vzdelávanie cudne ako stará dievka obchádza niektoré udalosti našej histórie, aby ich, nebudaj, novodobí „demokrati“ neoznčili za milníky „komunistických“ úspechov...

Aj preto je namieste použiť ešte jeden aktuálny odkaz: „Kto si myslí, že mu slobodu druhí vybojujú, ten jej nie je hodný.“ Milan Rastislav Štefánik.

Ivan BROŽÍK

Matica slovenská po reštrukturalizácii bez záväzkov a pôžičiek Trnavskí maticári bilancovali pôsobenie

Pavol JAVORSKÝ – Foto: Marek HANUSKA

Matica slovenská sa aktívne pripravuje na valné zhromaždenie (VZ), ktoré sa uskutoční na budúci rok 2017. V rámci príprav a realizácie úloh z ostatného VZ v roku 2010 sa v týchto dňoch začali konať krajské snemy Matice slovenskej. Prvý bol v žilinskom kraji a novým predsedom krajskej rady sa stal dlhoročný maticiar a divadelník M. Stromko. Ostatný víkend bol krajský snem v Trnave. Staronovou predsedníčkou trnavskej Matice sa stala riaditeľka Domu MS v Dunajskej Strede Ľ. Kľučková. Z tridsiatich piatich hlasov delegátov získala dvadsaťdeväť. Ďalšie snemy budeme monitorovať tiež.

Maticní hostia zľava: Poslankyňa NR SR M. KUCIAŇOVÁ župan T. MIKUŠ, maticári V. OBERHAUSEr, predseda MS M. TKÁČ a Š. MARTINKOVIČ.

Maticný snem Trnavského kraja sa konal v priestoroch rokovacej siene Trnavského samosprávneho kraja v Trnave. Snemovalo a rozhodovalo spolu tridsaťpäť delegátov. Snem podporili aj pozvaní hostia. Medzi najvýznamnejšími boli župan T. Mikuš, poslankyňa Národnej rady SR M. Kuciaňová, predseda MS M. Tkáč, primátor mesta Holíč Z. Čambal, rímskokatolícky duchovný V. Zemko, predseda dozorného výboru MS Š. Martinkovič a správca MS M. Smolec. Predseda Trnavského samosprávneho kraja (TSK) a maticiar T.

Mikuš sa dotkol viacerých aktuálnych a závažných tém slovenského spoločenského života, imigrantskú problematiku nevymínajúc.

■ SPOLUPRÁCA S KRAJOM

„Je to už takmer desať rokov spolupráce trnavského kraja a Matice slovenskej. Spolu sme organizovali výročia prírodu svätých Cyrila a Metoda na území Slovenska, Rok Ľudovíta Štúra a spolu budeme aj organizovať Rok Jozefa Miloslava Hurbana v roku 2017. Naša spolupráca a podpora Matice budú pokračovať,“ zdôraznil

župan. Uviedol aj, že slovenská mládež to má ťažšie ako v minulosti. Je ovplyvňovaná mnohými lákadlami. Ocenil v tejto súvislosti Maticu, že práve ona svojou činnosťou aj mládeži pripomína duchovné tradície a dedičstvo našich otcov. „Podľa mňa vojna sa začala minulý rok. Migračná vlna je útokom proti európskym hodnotám. Táto vojna je infiltráciou ľudí z iného prostredia do našej spoločnosti. Ľudí iných, ako sme my a naši otcovia,“ uviedol aktuálne T. Mikuš.

Predseda MS M. Tkáč spolu so správcom MS M. Smolcom infor-

movali maticiarov o aktuálnom vývoji v Matici a o jej úlohách do budúcnosti.

■ ZJEDNOCUJÚCA ÚLOHA

„Matica musí pokračovať v zjednocovaní slovenského národa. Zjednotíme sa, aby nebolo neskoro!“ Vyzval na záver príhovoru prítomných M. Tkáč a nevyhol sa aj nedávnomu obdobiu v MS. Keď namiesto podpory vlastenectva neslávne podnikala, najmä cez tzv. Podielové družstvo slovenské investície. Správca MS M. Smolec konštatoval, že Matica má svoje opodstatnenie aj v 21. storočí. „Minulý týždeň som podpísal šesťsto zmlúv na tristo podujatí pre maticné miestne odbory po celom Slovensku – od najmenších dedín až po okresné mestá. Do podpory slovenského života investuje Matica zo svojich zdrojov päťdesiatistisíc eur, čo je nominálne aj percentuálne viac, ako keď v nedávnej minulosti mala viac zdrojov a regionálnu kultúru tak nepodporovala. Okrem toho na podporu nadregionálnych podujatí používala aj dotácie zdroje z Ministerstva kultúry SR vo výške tiež do osemdesiatistisíc eur,“ uviedol a dodal, že Matica má za sebou ťažké dvojročné reštrukturalizačné obdobie, ktoré malo význam, a jej ekonomická kondícia je dobrá. Nemá záväzky a ani žiadne pôžičky. Krajských delegátov pozdravila aj poslankyňa NR SR M. Kuciaňová a duchovný V. Zemko.

3 OTÁZKY PRE:

Gustáva MURÍNA, vedca a známeho spisovateľa

V zmrzlinárni si rezeň nedáte

• Práve vám vyšla v Matici slovenskej najnovšia kniha, román s názvom V tieni Černobyľu. Prezentácia bola presne v deň výbuchu jadrovej elektrárne. Ide o vaše vlastné autobiografické stvárnenie témy?

Tak trochu, pretože vychádzam zo svojej vlastnej vedeckej skúsenosti. Začiatkom deväťdesiatych rokov sme testovali vzorky pôdy so zvýšenou rádioaktivitou v okolí jadrovej elektrárne Jaslovské Bohunice. A to, že sme zistili pozoruhodnú toleranciu testovacích organizmov na takéto dávky, ma zaujalo a postupne priviedlo k tejto mimoriadne zaujímavej a zároveň zahmlievanej téme. Až som narazil na termín „černobyľská lož“, a to už bol krôčik k napísaniu knihy, kde sa dramatický dej strieda s ešte dramatickejšími faktami.

• Tento román je tematicky celkom inde ako vaše predchádzajúce knihy, ktoré mapovali publicistickým spôsobom pôsobenie organizovaného zločinu na Slovensku, ale aj v Česku a Maďarsku. Opustili ste už tematiku mafie alebo sa k nej ešte vrátite?

Na tohtoročnom medzinárodnom knižnom veľtrhu v Budapešti uvedieme moju najnovšiu knihu s touto tematikou Mafia bez hraníc – príbeh Jozefa Roháča. Tento príbeh budú mať teda maďarskí čitatelia v rukách skôr než slovenskí.

• V súčasnosti vysiela RTVS každý piatok seriál, ktorého ste autorom námetu aj scenára. Aký

počet dielov má seriál a máte už aj spätné väzby od divákov?

Seriál Mafiáni mapuje deväťdesiate roky v dvanástich dieloch na osudoch jednotlivých mafiánskych bosov. Posledné diely by mali v RTVS odvysielať v júni. Ohlasy počujeme najmä od účinkujúcich, ktorí sú prekvapení, kde všade to ľudia pozerajú. Pozoruhodné je, že aj štatisticky je to viac mimo miest, ako sú Bratislava a Košice. No našiel sa jeden, ktorý napísal, že ten konkrétny diel bol „slabý“, lebo vraj tam neboli súčasné ekonomické škandály. To len dokazuje, že niektorí diváci by si chceli v zmrzlinárni rozkásať veľký rezeň. Ale našťastie týchto omylov v očakávaniach nie je veľa.

Zhovárал sa Roman KALISKÝ-HRONSKÝ
Foto: autor

V SNN 19/2016
SI PREČITATE

■ Šesťdesiatnik Ján GLÓZIK z Kovačice sa do umeleckého dôchodku ešte nechystá
■ Zazvoní našim nádherným lesným studničkám – oázam osvieženia – umieračik?
■ Dežo Hoffmann sa zo Štiavnice prepracoval až k hviezdám svetového šoubiznisu

Zlý mániu na Slovensku treba zastaviť – nemožno vyrúbať každý strom

Lesy volajú o pomoc, samy sa neubránia...

Text a foto: Ivan BROŽÍK

Neprejde deň, aby sa v celoštátnych alebo lokálnych médiách neobjavila informácia o tom, že tam a tam sa na Slovensku rozhodol ten a ten vyrúbať toľko a toľko stromov. Lebo zavádzali, lebo ohrozovali, lebo boli staré, lebo prekážali alergikom, lebo porast bolo treba omladiť. Lebo, lebo... a ďalších tisíc kvetnatých zdôvodnení, aj keď neraz ide iba o egoizmus v jeho najrýdzejšej podobe.

Smutné stupy po holoruboch zahľadzuje mladina.

Dozvieme sa, že niekto vyrúbal dvestoročný gaštan bez povolenia, dozvieme sa, že niekto vyrúbal celý sad, niekto iný zas vyrúbal aleju, stromoradie popri ceste, porast popri rieke či potoku, rúbe sa v chránenej krajinej oblasti, dokonca aj na území v prvom ochrannom pásme. Rúbe sa hlava-nehlava. Mimochodom, zatiaľ nijaká hlava za takéto zjavne protizákonné konanie nepadla. Ale padla aj päťstoročná, ešte donedávna chránená a teraz zrazu prekážajúca lipa...

■ NEDÔSLEDNOSŤ ÚRADOV

Uplatňovanie zákona je v rukách kompetentných úradov. Do akej miery sa na ich riadení zúčastňujú špecializovaní odborníci, je ťažké určiť. Odborníci v oblasti zelene i dendrológovia však navrhujú, aby úrady pri povoľovaní výrubov viac využívali odborné a dôsledné stanoviská, čím najviac potvrdia svoj záujem o zeleň, o naše prírodné prostredie. Aj keď úrady nariaďujú majiteľom pozemkov, ktorí výrub realizovali, zabezpečiť náhradnú zeleň, tá sa pôvodnej takmer nikdy nevyrovnáva.

O každý výrub stromov, nielen chránených, je majiteľ povinný podľa zákona o ochrane prírody a krajiny požiadať o povolenie. V prípade chráneného stromu treba zrušiť vyhlásenie ochrany uvedeného stromu. Podľa stanoviska MŽP SR súhlas na výrub nie je potrebný v prípade, že sa uskutočňuje s cieľom obnovy ovocných drevín alebo ak ide o výrub stromu z dôvodu hrozby bezprostredného ohrozenia zdravia alebo života človeka, alebo značnej škody na majetku. Rovnako ak má strom obvod kmeňa meraný vo výške 130 centimetrov nad zemou užší ako 50 centimetrov alebo ide o krovité porasty s rozlohou menej ako desať štvorcových metrov za predpokladu, že stromy nerastú v chránenom území parku, vo verejných sadoch a v záhradách, na cintorínoch, v stromoradiach, v okolí zdravotníckych, školských, priemyselných, poľnohospodárskych a iných hospodárskych objektoch. V prípade, že ide o stromy na uvedených miestach, je potrebný súhlas okresného úradu. Na výrub chránených stromov dáva súhlas príslušný krajský úrad.

■ ČAS NA OREZÁVANIE

Orezávanie živých stromov možno robiť iba počas vegetačného obdobia, a to v zmysle §17 ods. 5) vyhlášky č. 24/2003: „Rez živých konárov listnatých drevín s priemerom viac ako 5 cm sa vykonáva vo vegetačnom období od 1. apríla do 30. septembra, najmä v jeho prvej polovici, s výnimkou obdobia tvorby nových listov. V inom

ako vegetačnom období možno taký rez vykonávať len v prípadoch rezov produkčných ovocných drevín alebo v prípadoch bezprostredného ohrozenia zdravia alebo života človeka, alebo značnej škody na majetku.“ Tak hovorí zákon.

■ SIHOŤ A INÉ

Stovky občanov z najväčšieho žilinského sídliska Vičince svojho času pohoršene reagovali na jarný výrub všetkých stromov a zelene pri domoch na Nantersej, Berlínskej a Slovanskej ulici. Ochránari a obyvatelia z košických mestských častí Nad jazerom a Krásna protestovali proti výrubu približne tisícristo drevín a krovísk okolo Hornádu. Ornitológovia zase upozorňujú, že sa zničí ďalšia vtáčia lokalita. Trnavčania odmietali výrub stromov v lesoparku. Za územie chránené občanmi označili kus lesoparku na Kamennej ceste v Trnave ľudia, ktorí prišli protestovať proti plánovanému

zákona na návrh vlády tak vytvorila stav, keď bolo prakticky možné takmer bez obmedzení rúbať dreviny rastúce mimo lesa a umožnila drastické zásahy do krajiny motivované predajom dreva na výrobu tepla a elektriny.

„Benevolentná novela z roku 2013 bola problémom aj pre vzácne druhy vtákov, ako napríklad sokol kobcovitý, orol kráľovský alebo krakľa belasá,“ povedal Jozef Ridzoň z organizácie SOS/BirdLife Slovensko. „Hlasovaním poslancov sa však nevyriešili všetky vážne problémy, ktoré v zákone o ochrane prírody sú od minulého roku. Ide napríklad o problém schvaľovania výrubov v niektorých chránených územiach, kde stále obce môžu povoliť výruby aj na významných hniezdiskách ohrozených druhov. Problém by vyriešilo, ak by k povoleniu bolo nevyhnutné záväzné stanovisko Štátnej ochrany prírody. Toto sme žiadali, žiaľ, nebolo to akceptované.“

■ PROTI VÝRUBOM

Ak chcete zabrániť podľa vás neodôvodnenému výrubu, potom si o ňom zistite čo najviac informácií. Zistíte, či na plánovaný, resp. už uskutočňovaný výrub existuje rozhodnutie o súhlase na výrub. Rozhodnutie vydáva miestny, obecny alebo mestský úrad a na požiadanie vám informáciu o tom, či bol, alebo nebol vydaný súhlas musia sprostredkovať bezodkladne (ústne alebo i telefonicky) v zmysle zákona o slobodnom prístupe k informá-

a druh rúbaných stromov atď.). Polícia je povinná vaše telefonické oznámenie prešetriť a prípadnej nelegálnej činnosti zamedziť. Pred zavolaním polície sa môžete pokúsiť rozhodnutie získať od toho, kto výrub vykonáva, aj sami. Ten však nie je povinný vám ho ukázať. Nezabudnite výrub a rozhodnutie odfotografovať. Vyrúbané stromy síce už nezachránite, ale informovaním sa o výrube môžete predísť iným výrubom. Základom je opäť zistenie, či bol vydaný súhlas a za akých podmienok. Ak sa vám výrub nepozdáva, napíšte podnet Slovenskej inšpekcii životného prostredia, v ktorom uvediete všetky informácie, ktoré sú vám známe. V podnete treba uviesť svoje kontaktné údaje a zaslať ho na adresu SIŽP – ústredie, Karloveská 2, 844 22 Bratislava (www.sizp.sk). Ak zistíte, že výrub bol nelegálny, podajte polícii oznámenie so žiadosťou o prešetrenie zrealizovaného výrubu.

■ SPOR OBČANOV

Päť stromov v Kisdyho dvore v Košiciach postavilo proti sebe obyvateľov z príľahlých ulíc Tomášikovej a Komenského. Kým časť obyvateľov iniciovala petíciu za výrub stromov, ďalší urobili presný opak – rozbehli petíciu za ich zachovanie. Ide naozaj o kurióznú situáciu. Málokto však vie, že v súčasnosti sa organizuje celoslovenská petícia proti plošnému výrubu stromov. Je to petícia „za okamžité zastavenie plošných a líniových výrubov stromov v poľnohospodársko-obývanej krajine, ako napríklad pri vodných tokoch, v parkoch, lesoparkoch, alejach a cestách, na celom Slovensku“.

Po klimatickej konferencii v Paríži v decembri 2015 a po extrémne horúcom lete a vysušovaní Slovenska by malo byť kompetentným jasné, ako každý strom práve v poľnohospodársko-urbánnej krajine prispieva k ozdravovaniu klímy. Vláda by podľa organizátorov petície mala vydať okamžité moratórium na

plošný a líniový výrub stromov v poľnohospodársko-urbánnej krajine do času, kým nebude schválený a aplikovaný do praxe Národný generel ochrany verejnej zelene na ozdravenie klímy Slovenskej republiky. Kompetentné orgány musia zabezpečiť prešetrovanie oprávnenosti všetkých plošných a líniových výrubov v SR za posledné štyri roky a vyvodit' trestnú zodpovednosť za neoprávnené výruby. Bolo by tiež veľmi žiaduce prešetrovanie všetkých kúpno-predajných a iných zmlúv, vzťahujúcich sa k týmto výrubom, a vyvedenie prípadnej trestnej zodpovednosti.

■ STRATEGICKÁ SUROVINA

Voda je strategická surovina, pochopili aj poslanci nášho parlamentu a v minulom volebnom období prijali zákon na jej ochranu. Prečo je také nepochopiteľné, že aj drevo je strategická surovina? Že kyslík, ktorý stromy produkujú, je pre nás existenčne dôležitý, a že úloha stromov v krajine, ale aj v mestách je oveľa, oveľa širšia? A napokon, aj v ekonomike. Kedy zakážeme vývoz surovej drevnej hmoty za hranice, aby sme z nej následne a draho bez akejkoľvek pre nás užitočnej pridanej hodnoty dovážali výrobky? Nešlo by to vyrábať u nás doma? Sú to príliš neriešiteľné otázky? Nie, iba si treba uvedomiť, kto má pri hľadaní odpovedí na ne prednosť – človek, alebo podnikateľ či firma. Príroda, alebo účtovný zisk. A to nie je zas až také ťažké urobiť si v tom raz navždy jasno. Aj vzhľadom na naše budúce generácie.

JAZYK A DOROZUMIEVANIE SA

Slovenské terénne (cho-tárne) názvy v sebe ukrývajú hodnotné informácie o našom národnom jazyku: mnohé z nich podávajú svedectvo o historickom vývine slovenčiny, a to prostredníctvom slovnej zásoby, ktorá sa zo súčasného jazyka (bud' čiastočne, alebo úplne) vytratila alebo k nám prenikla z iných jazykov ako produkt rozvetvených kultúrnych a hospodárskych kontaktov prebehnuvších na našom území.

O názvoch v teréne

Časť slovenských terénnych názvov motivovaných lexikou nedomáceho pôvodu súvisí s rumunskou či rumunsko-ukrajinskou valaskou pastierskou kolonizáciou, ktorej prvá vlna, prichádzajúca z horských oblastí Zakarpatskej Ukrajiny, zasiahla naše územie už v 14. storočí. Práve vďaka valaskej kolonizácii sa môžeme najmä v hornatých krajoch Slovenska stretnúť s názvami ako Grúň, Salaš, Strungy, Poľana a pod. Osobitnú pozornosť zameriame na významovo menej priezračné názvy typu Magura, Kýčera a Grapa.

Motivácia terénnych názvov typu Magura, Magurka či Megura sa spája s rumunským apelatívom mágurá (pahorok), známym aj v poľštine a v ukrajinčine (magura). V domácich historických záznamoch sa tieto terénne názvy objavujú od konca 16. storočia s doloženým významom vrch, kopec. Ako všeobecne podstatné mená (apelatíva) sa v slovenskej nárečovej lexike vyskytujú iba ojediniele, pričom pomenúvajú vršky, kopce, resp. pahorkatiny (napr. magura v Chmiňanoch pri Prešove). Terénne názvy typu Magura sú rozšírené v hornatých oblastiach severovýchodného a stredného Slovenska, miestami sa však vyskytujú aj na severozápade našej krajiny.

S názvami Kýčera, Kýčer, Kýčara alebo Kycora sa najčastejšie stretávame v severných okresoch Slovenska, ale aj na Gemeri, na Horehroní či v okolí Myjavy. Na našom území sú doložené od 17. storočia, a to jednak ako terénne názvy a v predpisovnom období aj ako apelatíva (napr. kýčer, v historických zdrojoch uvádzané ako kýčera, kicžera) označujúce hoľu, horský pasienok alebo aj príkrý, pustý vrch. Názvy typu Kýčera sa hojne využívajú na pomenovanie vrchov v celej karpatskej oblasti. Pôvod tohto názvu zatiaľ nebol definitívne stanovený. Na porovnanie sa ponúkajú rumunské názvy Chicera, Chicera, Chiciora, ukrajinské nárečové Kečora alebo poľské Kiezora.

Názvy typu Grapa, Grapy súvisia s rumunským podstatným menom groapă (jama), ktoré má pravdepodobne praeurópske korene. V domácich historických záznamoch sa slovo grapa uvádza vo význame pole na strmej stráni. V súčasnej nárečovej lexike (v podobe grapa, grap, grapy, drapa) označuje úboč, strmú strán, resp. neúrodnú kamenistú roľu na stráni (hornotrenčianska a kysucká oblasť). S daným podstatným menom sa môžeme stretnúť aj na Ukrajine (gropa), v Poľsku (grapa) a v Českej republike, konkrétne v oblasti valašských a lašských nárečí (grapa, zdrapa, zdrap). Na našom území je terénny názov Grapy prvýkrát doložený z konca 18. storočia z Liptova. V súčasnosti sú tieto názvy najrozšírenejšie na severe Slovenska (oblasť Kysúc, Oravy, Liptova a Spiša).

Gabriel ROŽAI,
Katedra slovenského jazyka
a komunikácie FF UMB

Ani storočné stromy v okrasných parkoch nezostávajú ušetrené od ničivých zásahov.

výrubu stromov v tejto lokalite. Viacerí deklarovali ochotu brániť stromy pred motorovými pilami aj vlastnými telami. Pri rekonštrukcii cesty Trnava – Zeleneč boli vyrúbané všetky stromy okolo cesty aj napriek tomu, že sa cesta rozširovala iba o jeden meter. Štátne lesy plánovali v nasledujúcich rokoch vyrúbať asi polovicu stromov na ostrove Sihoť, ktorý je najstarším vodárenským zdrojom na Slovensku a významnou zásobárňou vody pre Bratislavu.

■ ZELENÁ KOALÍCIA

Mimovládne organizácie združené v sieti Zelená koalícia vítajú zmeny v zákone o ochrane prírody, ktoré schválili poslanci NR SR. Vďaka pozmeňovacím návrhom poslancov sa do zákona vrátili obmedzenia na výrub drevín rastúcich v krajine mimo lesa, ktoré boli zo zákona odstránené pri jeho novelizácii na jeseň 2013. Takáto novela

ciám. V prípade, že rozhodnutie bolo vydané, pokúste sa ho na úrade získať. Kópiu rozhodnutia vám musia sprístupniť najneskôr do ôsmich pracovných dní od zaevidovania žiadosti. Po získaní rozhodnutia si v ňom prečítajte dôvody na povolenie výrubu a následne podľa potreby kontaktujte ochranárov. Ak súhlas na výrub vydaný nebol, písomne upozornite mestský alebo obecny úrad, že hrozí poškodenie alebo zničenie drevín. Písomné upozornenie môžete vyhotoviť aj ručne priamo na úrade. Na vykonávateľov výrubu zavolať políciu (tel. č. 158).

Pri nečakanom zistení výrubu môžete hneď volať mestskú, obecnú alebo štátnu políciu. Ten, kto výrub vykonáva, je povinný mať pri sebe súhlas na výrub, ktorým sa po vyhlásení políciou musí preukázať. V povolení treba skontrolovať, či sú pri výrube dodržané podmienky (napr. termín výrubu, množstvo

Marián TKÁČ
predseda Matice slovenskej

*Vtedy
a dnes*

Pred osemdesiatimi rokmi bol svet chorý. Bol poznačený upevňovaním pozícií nacistov v Nemecku, vojnou fašistického Talianska v Etiópii, rastúcim napätím v Španielsku, stupňovaním bolševických násilností v Sovietskom zväze. Aj dnes je chorý. A za ohniskami napätia sú tie isté sily. Sily, ktorým vyhovuje chaos, kalné vody, v ktorých sa najlepšie loví aj darí biznisu so zbraňami. Dnes Nemecko ohrozuje okupácia tajuplnými migrantmi so všetkými znakmi vysokej organizovanosti. Preto sú proti nej euroatlantické sily bezbranné? Chaos je na severe Afriky, vojna na Blízkom východe, nepokoje vo východnej Ukrajine...

Vtedy na prelome mája až júna 1936 sa konal v Trenčianskych Tepliciach prvý kongres slovenských spisovateľov. Stretli sa tu – podľa literárneho kritika Michala Chrováta – novostúrovci, napríklad Rázus, ktorý vyzval účastníkov, aby hľadali to, čo ich „vyšších z nášho malého národa zjednocuje, to veľké niečo, že sme robotníkmi v prvom rade nášho slovenského národa“. Boli tam hlastisti, čiže čechoslovakisti, aj davisti, teda komunisti na čele s Novomeským a Clementisom, ktorý označil za omyl, ak je slovenská literatúra považovaná za súčasť československej. A katolíci, napríklad Tido J. Gašpar, podľa ktorého celých sto rokov nesie slovenský nacionalizmus so sebou dve hlavné myšlienky: slovenskú ťžbu po slobode a po ľudovláde.

Na záver prijali Spoločný prejav slovenských spisovateľov, vyjadrenie vôle „ostať verní borbe za slobodu a veľké ideály ľudstva“ a odhodlania „počuť hlas národa a jeho volanie po šťastí a novej ľudskosti“. Výsledky kongresu si chceli privlastniť všetky politické prúdy, nebolo však víťazov ani porazených. Tu sú slová Rudolfa Dilonga: „Ja františkán medzi komunistami, evanjelikmi a ostatnými pripadal som si ako z dávnych dôb sv. František z Assisi. Myslím, že brat vlk Il'ja Erenburg aj brat oheň Jano Poničan nezabudnú na svoje stretnutie s bledým potomkom assiského proletára a pevca, ktorého si dokonca dali aj sfotografovať.“

Trenčianskoteplecký kongres bol výnimočnou udalosťou v slovenských, nielen kultúrnych dejinách 20. storočia. Nie je v čase búrok a chaosu opäť namieste, aby sa predstaviteľia slovenskej inteligencie z našich viacerých ciest zjednotili?

vydavatel.sk
SLOVAKIA ONLINE
.tasr.

Výročnému snemovaniu vo Vlachove nechýbal kritický pohľad Urobili dosť, ale chceli viac

Foto: archív MO MS Vlachovo

Vlachovská hostina a počas nej uvedenie knihy Štefana BENDÍKA *Nestratené roky obce Vlachovo*, ktorá zaznamenáva vývoj v tejto rázovitej obci v Slovenskom rudohorí od roku 1945, ale aj podiel matičíarov na organizovaní kultúrneho leta s jarmokom a folklórnym festivalom, Výstup na Stromí, Muzikantský chodník a Vlachovské hry pre deti – to boli len niektoré body programu MO MS, o ktorých sa zmieňovala hodnotiacia správa na výročnom snemovaní.

Ako v správe kriticky zaznelo, nebolo toho málo, ale matičíari vo Vlachove chceli a mohli urobiť ešte viac. Mnoho plánovaných akcií z časových dôvodov zostalo na papieri. Stalo sa tak aj preto, že jednotliví členovia výboru nepriložili rovnako ruku k dielu a výbor navyše nepracoval v kompletnom zložení. Mrzí najmä skutočnosť, že sa nepodarilo uskutočniť školu dobových názvov chotárov a uličiek, čo ich čaká v najbližšom čase. Ako pripomenul predseda MO MS J. Jakubovský, ústredím vyhlásený Rok Ľudovíta Štúra podporili šnúrou prednáškových cyklov v regióne s názvom Štúrovci na Gemer, ale aj inými podobnými aktivitami. Tieto prednáškové cykly mali ohlas a vyvrcholili vystúpením na konferencii v Lučenci. Vydarili sa prezentačné aktivity miestnej kultúry, na ktoré matičíari prispeli značnou sumou.

Skúsenosť z minulého obdobia ich nabáda neplývať silami

Ocenenie zasluhujúcich matičíarov z Vlachova.

a prostriedkami na mnoho podujatí, ale sústrediť sa na tri - štyri, ktoré budú mať v obci ohlas a svoju váhu. Takého akcie by rezonovali aj mimo obce. Preto mienia projekt Vlachovo - Slovenský Komláš pripraviť v efektívnejšej podobe a vycestovať

už 23. - 24. apríla do Slovenského Komloša na stretnutie Dolnozemsých Slovákov. Tiež sa pustili do pokračovania projektu Vatra zvrchovanosti na celookresnej úrovni 15. júla tohto roku. „Ak to vyjde,“ zastrája sa predseda J. Jakubovský, „bude to parádna akcia s skupinou Elán Band. Chystáme aj tradičné podujatia Letný festival spevu a tanca a Matičný majáles. Chceli by sme sa však viac orientovať na historický deficit obce – poznávací zájazd do múzea v Revúcej a aj výskumnú činnosť v rámci tzv. oral history (rozhovory s pamätníkmi), aby sme zaujímavé deje z minulosti našej obce zachovali pre ďalšie generácie. Vyzerá to, že sme si opäť naložili na plecia ťažký kus práce, ale verím, že to bude na dobrú vec.“ uzatváral J. Jakubovský.

Na záver výročnej schôdze odmenili vlachovských jubilantov, ktorých viditeľne potešil záujem o ich život a prácu.

Handlovské kahančky opäť horeli

Mgr. Dagmar STRMEŇOVÁ, predsedníčka MO MS v Handlovej

V handlovskom Dome kultúry sa koncom apríla zišli deti z materských škôl handlovskej doliny na podujatí, ktoré handlovská verejnosť pozná pod názvom Handlovské kahančky. Už po sedemnásty raz na ňom prezentovali ústny slovensý folklór a ľudovú tvorivosť.

Nápad zorganizovať prehliadku slovenských ľudových piesní, tančov, riekaniek či obradov v podaní tých najmladších sa zrodil v Miestnom odbore Matice slovenskej v Handlovej. Možno povedať, že otcom Handlovských kahančiekov je pán Imrich Izák a matkou pani Jozefína Maslíková, členovia MO MS.

Ako po minulé roky, aj tento ročník bol bohatý na zaujímavý a pestrý program, v ktorom sa postupne predstavili jednotlivé materské školy z Handlovej, Chrenovca-Brusna, Jalovca, Lipníka a Malej Čausy. Diváci obdivovali nielen pekné kroje, ale aj spevácke a tanečné výkony detí v ľudových pásmach Na salaši, Dožinky, Jarná brána, Pri potoku

Entuziazmus malých tanečníkov.

sedela, Krpčky, Keď Anička húsky pásla, Sedemdesiat sukien mala a Pod horou. Poďakovanie patrí paniam učiteľkám, rodičom i sponzorom, ktorí podporujú v deťoch úctu k slovenským tradíciám a pestujú v nich od

Vystúpenia sršali invenciou.

malička národnú hrdosť a národné povedomie.

Sedemnásty ročník sa vydaril a už dnes sa v Handlovej tešiana 18. ročník, keď Handlovské kahančky oslavia svoju dospelosť – osemnásť rokov.

Spomínali na Mateja Hrebendu

Gabriela RERKOVÁ – Foto: Alena REPASKÁ

V marci tohto roku si široká kultúrna verejnosť pripomenula 220. výročie narodenia Mateja Hrebendu, nevidiaceho buditeľa, spisovateľa i osvetára, ktorý s krošňou na chrbte chodil po uhorských zemiach a predával slovenské i české knihy a kalendáre.

Spomienkové podujatie na M. Hrebendu v Slovenskej knižnici pre nevidiacich.

Významné jubileum národovca podnietilo matičíarov v Spišskej Novej Vsi, ktorí v spolupráci so Slovenskou knižnicou pre nevidiacich Mateja Hrebendu v Levoči (SKN) pripravili spomienkové podujatie, na

ktorom knihovníčka SKN Daniela Bonková aj prostredníctvom projekcie priblížila život a dielo tejto výraznej osobnosti slovenských dejín. Komorné podujatie obohatili a umocnili recitáciou a spevom študenti Gymnázia na

Školskej ulici a Peter König, člen divadelného súboru Hviezdoslav v Spišskej Novej Vsi, v precitennom prednese hovoril o pohnutom živote M. Hrebendu. Gabriela Rerková, šéfredaktorka redakcie SKN – inštitúcie, ktorá nesie v názve meno Mateja Hrebendu, priblížila jedinečnosť levočskej knižnice, ktorá ako jediná na Slovensku vydáva a tlačí knihy a časopisy pre nevidiacich a slabozrakých. Výstava reliéfnych kalendárov a časopisov priblížila prítomným zlomok z produkcie SKN. Toto veľmi zaujímavé popoludnie dalo podnet aj na otázky z publika, ktoré odchádzalo z domu Matice slovenskej v Spišskej Novej Vsi bohatšie o nové informácie.

PRIPOMÍNAME SI

7. mája

- pred 185 rokmi sa narodil evanjelický kňaz, spisovateľ a organizátor národného života Slovákov v poštúrovskom období Štefan Leška (1831 – 1909)

- stodvadsať rokov, čo slovenskí vzdelanci a vysokoškooláci v Prahe iniciovali vznik spolku Česko-slovenskej jednoty (1896) – jeho cieľom bolo pripomenúť v silne germanizovanom prostredí slovenské korene Čechov a spolupatričnosť so Slovákmi; spolok mal asi štyritisíc členov, zväčša vplyvných intelektuálov a mal úlohu aj pri vzniku Česko – Slovenska

8. mája

- stodesať rokov od parlamentných volieb v Uhorsku (1906), v ktorej slovenskí kandidáti, napriek vrcholiacej maďarizácii a represáliám v priebehu volieb dosiahli historicky najväčší úspech

9. máj

- 155 rokov, čo martinská mestská rada na návrh radného Ondreja Švehlu a za podpory richtára Ondreja Košu prijala uznesenie zvoliť do Martina poradu zástupcov všetkých Slovákov – uskutočnila sa o necelý mesiac a do Memorandových dejín vstúpila ako Memorandové zhromaždenie

10. mája

- pred 450 rokmi Turci vypáli Banský Studenec (1566) a do otroctva odvliekli sedemdesiat obyvateľov

- 280 rokov, čo v Šaštíne slávnostne posvätili základný kameň Kostola Sedembolestnej Panny Márie (1736), dnes baziliku známej svojimi púťami i návštevou pápeža Jána Pavla II.

11. mája

- v roku 1966 sa dokončila širokorozchodná trať z Čiernej nad Tisou do Hanísky pri Košiciach, určená na dovoz železnej rudy z Krivého Rohu v bývalom ZSSR do Východoslovenských železniarní – 50. výročie

- o päť rokov menej má minister vnútra Róbert Kaliňák

12. mája

- stodesať rokov, čo sa v Liptovskom Mikuláši narodil zabudnutý, hoci veľmi talentovaný básnik Andrej Guoth (1906 – 1929); počas štúdií na Filozofickej fakulte UK ochorel na tuberkulózu a v čase liečenia v Novom Smokovci napísal krehkú básnickú zbierku Na rozlúčku, vyšla však až po smrti, na jar roku 1930; výber z jeho bohatej básnickej tvorby vydali po rokoch pod názvom Básnický odkaz

- Juri (Yuri) Dojč, významný slovensko-kanadský výtvarný fotograf, úspešný najmä v zámorí, má 70 rokov

13. mája

- 235 rokov, čo cisár Jozef II. v roku 1781 zrovnoprávnil židovskú komunitu v Uhorsku, zabezpečil ochranu ich náboženstva a obradov, mohli sa slobodne usadiť a podnikáť kdekoľvek, okrem banských miest, ktoré panovník považoval za strategické; všetky práva však nadobudli, až keď prijali nemecké mená – odvtedy mali naši Židia nemecké priezviská, ktoré si potom často pomaďarčovali a neskôr aj poslovenčovali

(jč)